

Sobota

Uredništvo in upravništvo Kranj, Bleiweisova 7 — Ček. rač. št. 17.497 — Rokopisi se ne vračajo
Izhaja vsako soboto — Naročnina meseč. din 4.—, četrtlet. din 12.—, pollet. din 23.—, letolet. din 45.— — Inserati po tarifi

LETO II.

KRANJ, 30. JULIJA 1938

ŠTEV. 31.

Vojna v zraku

Danes diplomati, ki barantajo za usodo narodov, rabijo kot utež za učinkovitost svojih zahtev število vojnih letal. Evropske sile danes razpolagajo z več kot pettisoč modernimi bombarderji, ki dosegajo saj 400 km na uro in nosijo na tone bomb neznanega učinka. Pojm divizije je danes zamenjan z bombarderjem. Največji strah imajo ljudje pred železnimi ptiči, ki bodo bruhalo razdejanje, ogenj in strup.

O načinu uporabe vojnih letal obstoji več možnosti. Fašistične države gledajo v aviaciji samostojno bojno sredstvo, ki deluje navadno ločeno od mornarice in pehote. Gradijo zlasti napadalna letala. Na obrambno aviacijo (lovci) ne polagajo važnosti, ker pravijo, da je močna, vsakega proliudarca zmožna bombarderska flota najboljša obramba. Druge države n. pr. Anglija so se prvotno omejevale samo na gradnjo obrambnih, t. j. lovskih letal. Ščasoma pa so bile prisiljene spremeniti smer oboroževanja po geslu, da je napad tudi obramba. Istočasno je vojno letalstvo v teh državah, ki se je preje smatralo kot pomožna bojna vrsta, pridobilo na važnosti za samostojne akcije v slučaju vojne.

Kakšno mora biti moderno letalo? Za bombarder se zahteva brzina 400—520 km na uro, dolžino leta 2000—4000 km, nosilnost bomb 500—2500 kg, po velikosti letala. Motorji se gradijo do 1500 KS, višina letenja do 10.000 m. Posebno težki so bombarderji za nočne akcije, ki nosijo do 10 ton bomb. Lovsko letalo mora imeti saj za 50 km večjo brzino kot bombarder, t. j. preko 500 km na uro. Oboroženo je z 1—2 topoma in 4—6 strojnimi. Vsaka strojnica napravi 1200—1400 streliv v minuti.

Letala so opremljena z inštrumenti, ki omogočajo siguren polet ob vsakem vremenu in ponoči. Radio oddajnik in prejemnik spada k vsakemu letalu. Poskuša se celo letanje brez pilota, z radijsko komando. Rekord brzine znaša 703 km na uro.

Vsak dan nastajajo v času oboroževalnega tekmovanja novi izumi. Tako na primer bombarderji s tankom; tank mu ne omogoča samo starta razvakega, tudi neravnega terena, ampak ima namen, da se letalo s tankom zaleti v zraku v sovražnega lovca ali bombarderja in ga enostavno razbije. Dalje so bombarderji bombarderjev, ki naj uničijo sovražna letala z bombami. Pred tedni je prišla vest, da so Kitajci uporabili letala, ki so podnevi in ponoči nevidna in napravili ogromno škode Japoncem.

In kakšne so bombe? Vsakomur je znano, da so bombe eksplozivne, vžigalne in plinske. Eksplozivnih bomb je zopet več vrst: bombe za žive cilje, torej za pehoto na česti ali ljudstvo na trgu, so težke 6—16 kg. Pri eksploziji učinkujejo na 300 m daljave in se razlete na 600—1000 koščkov. Rušilna bomba, težka 100 kg razruši veliko stanovanjsko hišo, če pade 50 m stran, bomba težka 500 kg pa že, če pade 500 m daleč od hiše. Posebnost so počasne bombe, ki eksplozivno več minut ali več ur po padcu, da onemogočijo reševanje in pobijejo še reševalce.

Vžigalne bombe so majhne, največkrat tehtajo 1 kg; taka bomba prebije vsako streho. Uporabiti se imajo v večjih množinah. Niti najboljše organizirana gasilna obramba ne more pogasiti požarov v mestih ali gozdovih. Predvideva se celo požig zrelih žitnih polj; vojaški strokovnjaki pravijo, da

bi bilo tak požar nemogoče pogasiti ako se izvede napad v vetru.

Plinske bombe — najstrašnejše sredstvo vojne, imajo težo od 2—2000 kg. Najbolj so pripravne za zračne napade bombe v teži od 12—150 kg. Polnijo se: manjše bombe s solzivi, kihavci in dušljivci, srednje z iperitom, ki dolgo časa leži na zemlji, najtežje pa s fosgenom in klorom. Bomba, ki tehta 1000 kg, ima 500—600 kg plina.

Strupi, ki so v tekočem stanju (iperit), se uporabljajo lahko tudi tako, da se jih iz rezervoirjev v letalu škropi po zraku. Zadnja novost v uporabi strupov predstavlja izum, da se z letali na nebu napravijo strupene megle, ki počasi padajo na zemljo; torej ljudje niti ne vedo, da so napadeni.

Po nemških podatkih se rabi za 100% učinek pri napadu na mesta za vsak km² 10 ton plina. Torej bi Ljubljano, ki ima površino cca 20 km² uničilo 100 letal, ki nosijo po 2500 kg bomb.

Kako bombe zadenejo cilj? Velike cilje (mesta, gozdove, žitna polja) se bombardira uspešno z višine 5000 m. Manjše cilje do 200 m. Obstojte tudi bombarderji, ki bodo iz silne višine 6—8000 m strmoglavili navpično do 400 m, izsuli bombe na cilj in zopet z veliko brzino odleteli v višino, predno bodo protiletalski topovi začeli streljati.

Kako naj se vrši obramba? Aktivno obrambo predstavljajo zlasti lovska letala, dalje protiletalska artilerija, strojnice in reflektorji. Pasivna obramba so: zakloni, evakuiranje mest, uporaba mask, itd. V pogledu obrambe so napravljeni že nešteti poskusi, n. pr. z žičnimi mrežami v zraku, ki pa še niso v praksi preizkušeni. Obravnavanje obrambe je veliko poglavje zase.

V zadnjem času so nekatere države izvečbale posebne oddelke — zračno pehoto. To so parašutisti (skakalci s padali), ki jih velika letala odnesejo za sovražno fronto, kjer poskačejo z orožjem, obleko, municijo in hrano iz letal, ter napadajo važne objekte, mostove itd. in tvorijo jedro četniške vojske.

Kaj je pokazala praksa?

Izkušnje iz svetovne vojne predstavljajo le spomine in zgodovino vojnega letalstva. Nove vojne so dale — v malem obsegu — slike moderne zračne vojne in so šola v pogledu napadov in obrambe.

Prva je abesinska vojna. Pokazala se je odločilna važnost letalstva, ki ni vezano na ceste in na teren sploh. Odlično so se obnesle plinske bombe manjših kalibrov. Vojska je marširala skozi upustošene vasi. Izkazalo se je, da proti modernemu orožju ne pomagajo nič naravne ovire.

Druga je španska vojna. Opazovanje učinka eksplozivnih letalskih bomb je pokazalo 25% učinek. 75% eksplozivne sile se torej izgubi vsled zgrešenja, padca v parke, itd. Kadar je bila Francova letalska sila nad republikansko, je vedno Franco napredoval. Pri 500 modernih bombarderjih, ki jih Franco ima, bi se moglo porušiti mnogo več, ako bi Franko polno izrabil to moč. V enem dnevu bi mogel vreči na Barcelono 500 ton bomb. Torej petkrat več, kot je vrgel v celem letu. Ker toliko bomb razruši 250 ha zazidane ploskve, bi torej v par dneh bila Barcelona nesposobna za obrambo. Vzrokovi ki zadržujejo popolno divjanje in torej nekako „humanizirajo“ vojno, je več: prvič je to v nekem pogledu državljanska vojna. Zmagovalcu bi ru-

ševine nič ne koristile. Drugič so mednarodne težkoče in javno mnenje v demokratskih državah. Tretjič je tudi strah pred republikanskim letalstvom, ki ni mnogo šibkejša. Po ocenah vojnih strokovnjakov je španska vojna najmanj štirikrat obzirnejša kot bi bila splošna evropska vojna.

Zadnja, saj trenutno, izkušnja je vojna na Daljnem vzhodu. Moderna letala so ustavila japonske ofenzive. Zračni torpedi, vrženi na Sanghajske trge so zahlevali po več tisoč žrtev naenkrat. Sedanja bombardiranja so zmernejša — vsled strahu pred kitajskimi letali, ki letajo preko Japonske.

Spomnimo se na teorijo maršala Ludendorfa o „totalni vojni“: vojni do iztrebljenja in popolnega uničenja narodov. Mir ne bi nastal prej, dokler ni razrušen ves družbeni aparat napadene naroda. Spomnimo se na teorijo generala Reichenau-a o „nenadni vojni“: brez vojne napovedi, silen napad iz zraka s stotinami letal in na zemlji s tisoči tankov.

Spomnimo se na izjave italjanskih generalov, da je očitek proti napadanju civilnega prebivalstva „pacifistično čvakanje“ in da ni škoda, če nekaj bojazljivcev izgubi živce in pade.

En sam napad stotin letal n. pr. na Pariz bi zahteval stotisoče žrtev. Evropa bi se spremenila v eno samo fronto.

To bi bilo malo manj kot propad človeštva!

Nova knjiga

SLOVENSKA

(Po Poločniku)

Pridi tujčin! — 'z revne tujine,
Vabi te sin — slovenske očine,
zemljo češ 'met?
Pridi jo vzeti!

Tvornice vse — tukaj boš dobil,
Irde gore — v zlato boš predrobil
tvoj je denar
nam gospodar.

Vsakega tod — lahko obereš,
krotek je rod — lahko ga dereš,
vse pretrpi,
nič ne kriči.

Te tri pedi — tujcu pustimo,
v zemljo se mi — vdano zarimo.
Tujci, okrog,
živi vas Bog!

Študent Ivan Rob nam je predstavil Jurčičevega „Desetega brata“ v popolnoma novi sodobni obleki in dodal nekaj drugih pesnitev, od katerih je gornja ena najboljših in — najgretkejših! Rob-ov „Deseti brat“ je nekaj, česar Slovenci do danes še nismo imeli; lep jezik in duhovita satira odlikujeta to knjigo, ki stane vezana 50 din, broširana 30 din in se naroča pri: Ivan Rob, univerza, Ljubljana. — Knjigo najtopleje priporočamo!

7. avgusta - v Stražišče

V nedeljo 7. avgusta priredi IV. skupina sokolske župe Kranj svoj teletovadni nastop v proslavo 20 letnice postanka Jugoslavije. Nastop vseh oddelkov s prostimi vajami, vajami na orodju, v bojni tekmi, z igrami itd. se vrši v Stražišču na igrišču športnega kluba „Savica“. Po nastopu bo narodna zabava v in pred Sokolskim domom. — Bratje in sestre! Pridite k tej prireditvi v čim večjem številu, da tudi ta dan pokažemo in manifestiramo naše delovanje in naše notranje sile, zlasti z ozir na pomen letošnjih proslav ob 20 letnici svobodne ujedinjene Jugoslavije. Zdravo!

USTAVA KRALJEVINE
JUGOSLAVIJE

§ 4. Državljanstvo je v kraljevini eno. VSI DRŽAVLJANI SO PRED ZAKONOM ENAKI. Vsi uživajo enako zaščito oblastev.

ZAKON O TISKU

§ 1. Tisk je svoboden. Svoboda tiska sestoji iz tega, da se neovirano izražajo misli v novinah ali drugih tiskanih predmetih...

DOLŽNOST VSAKEGA

ZAVEDNEGA
SLOVENCA

JE, DA SE UDELEŽI

NARODNEGA
TABORA
V MARIBORU

14. AVGUSTA 1938

IN AGITIRA DOMA
IN POVSOD ZA ČIM
ČASTNEJŠO UDE-
LEŽBO!POJASNILA IN PRIJAVE PRI
VSEH NARODNIH DRUŠTVIH

Proslava 20-letnice Jugoslavije v Rušah

Ruše pri Mariboru so precej daleč od naše Gorenjske. Nedeljska proslava 20-letnice Jugoslavije, ki se je vršila 24. t. m. pa zasluži, da jo tudi mi pohvalimo.

Pred vojno in še dolgo po vojni so bile Ruše staro priznano gnezdo slovenske miselnosti in slovenske zavednosti. Ze pred vojno, še bolj pa med vojno so bili ruški fantje po zaporih zaradi „srbofilstva“. Nemci in Nemčurji niso vživali v Rušah nikdar posebnega vpliva, ne ugleda.

Na proslavo 20 letnice Jugoslavije je povabil Sokol vsa društva iz Ruš in tudi iz Maribora. Pri tej skupni proslavi so sodelovali: katoliško prosvetno društvo, vojni dobrovoljci, delavsko kulturno društvo „Vzajemnost“, oddelek kolesarskega društva itd. Zlasti bakljada v soboto zvečer je pokazala lepo slogo: vsi sloji so brez razlike svetovnih nazorov stopali združeno v enem sprevodu. Govorniki: sokoli, prosvetni delavci, dobrovoljci, delavci so povdarjali, kako nujna je slovenskemu narodu skupnost in složnost za obrambo slovenskega naroda in kaj nam pomeni Jugoslavija. Navduševali so se za slovensko vzajemnost. Krasna je bila prireditev narodne igre „Miklova Zala“ na letnem gledališču na prostem. Pri slavnosti je sodelovala domača gasilska godba, pevski zbor katoliškega Prosvetnega društva in pevski zbor „Ruše“.

Vsa prireditve je pokazala duh demokratičnosti in resne pripravljenosti za skupno narodno obrambo.

V znamenju pravega prijateljstva

Kako si Nemci predstavljajo narodno-kulturno vzgojo v slovenskem delu Koroske nam izpričuje najbolje dejstvo, da so samo v velikovškem okraju otvorili do sedaj 16 otroških vrtcev in sicer v sledečih krajih: Tinje, Djekše, Škocijan, Sinča ves, Kazaze, Šmihel, Bistrica, Zg. Libuče, Vogrče, Vidra ves, Zvabek, Ruda, Grebinj, Vovbre, Sred. Trušnje in Šmarjeta. Vsi ti poletni otroški vrtci so izključno — nemški! — Čas bi bil, da po tem vzorcu začnemo tudi mi rezati kruh našim Kočevarjem in banatskim Švabom, ker je tudi najlepša prijateljska pogodba — le cunjia papirja, kakor je nedavno tako lepo povedal generalfeldmaršal Göring.

Ponemčevanje se začneja v otroških vrtcih, nadaljuje v ljudskih šolah in konča — na voliščih.

O vzrokih neuspehov na naši gimnaziji

Drugi odgovor na našo anketo

Za mladino so se zaprla šolska vrata. Za nekaterimi za vedno, končali so srednješolski študij in odšli, da si poiščejo dela, ostali bodo nadaljevali študij po visokih šolah. Drugi del se bo oddahnil in se jeseni zopet vrnil v gimnazijo; naleteli bodo zopet na razmere, v katerih so preživeli pretečeno šolsko leto. Zopet bode deževalo pritožb tako s strani profesorjev kakor s strani staršev in dijakov. In rezultat? Vedno isti: kopica padlih, slabi redi in malenkostno znanje!

Pri pregledu uspehov, pravilno neuspehov, ob zaključku šolskega leta se mora človek čuditi poraznim številkam. Prav pičlo pa je tudi znanje onih, ki so izdelali. So namreč gimnazije, kjer je procent padlih zelo majhen, učenci pa zato nič več ne znajo kot na onih, kjer jih pade dosti več.

Glavna krivda vseh neuspehov je nesodoben učni sistem. Je pa poleg tega tudi nekaj takega, kar kljub novemu učnemu sistemu stanja ne bo

Nagradne tekme

izboljšalo, če se to z rigorozno potezo ne prepreči. Namen današnje srednje šole je dati učencu neko splošno izobrazbo tako, da lahko nadaljuje po maturi visokošolske študije. To je v redu. Poglejmo sedaj n. pr. razlago zgodovine! Ali dobi učenec nekaj splošnega pregleda? Navadno ne, kajti profesor nagromadi običajno kup letnic; natančno je treba poznati vse letnice vladanja vseh mogočih cesarjev, kraljev, despotov, carjev itd., da bi pa dobil učenec vpogled v gospodarskem, kulturnem, političnem oziru gotove dobe, tega običajno ni. Zato je interesantno, da dobro izdelujejo učenci, ki imajo dober spomin. Vendar mislim, da bi bilo potrebno, da končajo srednje šole tudi ljudje, ki te dobrote nimajo, pa imajo druga prav tako važna svojstva kakor iniciativnost, borbenost, iznajdljivost in podobna.

Sodba pa bo pravičnejša, če poznamo tudi razmere na gimnaziji sami. Nihče ne more pričakovati dobrih rezultatov od dijaka, ki ima vsako leto ali celo dva do trikrat v letu drugega profesorja za isti predmet: komaj spozna želje in metode enega, že ga osreči „po službeni potrebi“ ali „po lastni želji“ drugi, ki običajno že pri prvem nastopu proglasi nazore svojega predhodnika za zmožne! — Če je dijak simpatizer ali pa celo član kake organizacije, ki ne spada v sfero tiste polit. stranke, katere somišljenik je profesor, potem je preganjanje pri naših žalostnih razmerah skoraj neizbežno: profesor ga ima „na piki“. Dokazov za to je na vseh zavodih več kot dovolj. Kdo je kriv, da so dijaki že kar od prve, druge šole razdeljeni po strankah? Isto velja seveda tudi za višje razrede. Že pri raznih društvih na srednjih šolah je merodajna pripadnost k tej ali oni politični skupini in ne sposobnost za delo v teh društvih! Pri volitvah v odbore za Jadransko stražo, Ferijalni savez, Rdeči križ, kongregacije itd. slišiš: „Letos moramo premagati nacijonaliste!“, „Fantje, klerikalcev ne v odbor!“, „Levičarje moramo polotčiti!“ Nič ni čudnega, če pri takih razmerah dijaki ovajajo profesorjem sošolce drugačnega političnega prepričanja. Kdo bo napravil konec temu?

Kako je s profesorji? Redki so oni, ki gledajo v učencu kaj več kot zgolj objekt, ki mu je treba toliko in toliko ur razlagati priučeno snov. Ne pobrigajo se, da bi jim predmet približali, da bi ga učenci vzljubili. V učencu ne vidijo skoro človeka. V takem znaku se vrši tudi izpraševanje, ki mu odgovorjajo rezultati. Malo bolj nam bo to postopanje razumljivo, če si ogle damo pot, ki jo napravijo profesorji do namestitve. Iz gimnazije, v kateri je doživljal prav isto kot današnji srednješolci, je šel na univerzo. Znano je, da se filozofskega študija lotijo navadno oni, ki bi radi najhitreje prišli do kruha. Ti ljudje zato čimprej končajo svoj študij in seveda preštudirajo le to, kar je za izpite neobhodno potrebno. Ne poglobe se niti v predmet, niti ne pomislijo, da bodo poleg pred-

mela imeli opravka tudi z učenci. Koliko je od profesorjev pedagogov tudi vemo, da je pa to potrebno, ne taji nihče. Kdo je torej nastavljen? Oni, ki je v dobrih štirih letih končal študij, ki se ni brigal za nobeno drugo stvar in je pri nastavitvi zmožen kloniti pred vsako slučajno politično stranko. Skratka, službo dobi napol-intelektualec, ki je poleg tega še jako slabo plačan.

Razumljivo je, da profesor napol-intelektualec ne bo mogel prenesti marsičesa, nikdar pa odkritega nastopa in priznavanja mladine kakršnemukoli svetovnemu nazoru. Le profesor, izobražen in dovteten za mlado dušo, bo gledal v učencu človeka, ga sodil objektivno in mu potrdil vero v pravičnost, ki jo danes le težko najde. V srednjih šolah ne bomo več srečavali neznačajnežev, hinavcev, nesamostojnežev in špekulantov. Profesor, ki obvlada svoj predmet, mora nuditi snov na način, ki učencu predmet priljubi, približa, ne pa da ga odbija ali pa celo zasovraži. Danes lahko preštejemo na prste one profesorje, ki ne s

v nedeljo 31.7. in 7.8. na strelišču Struževo

slabimi ocenami, temveč s spoznavanjem duše pripeljejo dijaka tako daleč, da ga je sram, če ne zna odgovarjati.

Mislim, da je potrebno, da se sedaj dotaknem tudi društva „Šola in dom“. Da se v tem društvu ne govori resno o sistemu poučevanja je razumljivo, saj o tem ne morejo odločati niti profesorji niti starši, čeprav bi bilo to nujno potrebno, ampak odločajo o teh

Tretji odgovor na našo anketo

Dovolite gospod urednik, da opozorim na dve bolni točki, ki po mojem mišljenju zelo razkrajata našo srednjo šolo. Znano je, da se v prvi razred gimnazije danes sprejema vse, kar pride iz ljudske šole. Tako imamo po štiri ali še več vzporednic. Res mora učenec položiti nekaj sprejemni izpit, kar pa izgleda le bolj kot formalnost. Prav ta izpit bi moral brezpogojno pokazati in odločiti, ali naj učenec pride v srednjo šolo ali ne. Naj se poostrijo pogoji glede na izpričevalo, ki ga dijak prinese iz osnovne šole, pa bo vsaj polovica prijavljenec odklonjena. Namen ljudske šole namreč ni, da bi vzgajala otroke za gimnazijo in zato se rado zgodi, da otrok morda celo z odličnim izpričevalom v gimnaziji popolnoma odpove. Vsled tega naj

Pri skavtinjah v Dupljah

Obiskali smo skavtinje, ki taborijo ob Bistrici med vasmi Duplje in Podbrezje, da se pogovorimo o težnjah naše mladine med počitnicami.

Lep pogled se nam je nudil na vrsto belih šotorov, ki se resnično odlikujejo s svojo čistoto in lepo ureditvijo. Zaradi čestega dežja in mogoče tudi zaradi bližine Bistrice nekoliko vlažen prostor ne more škodovati zdravju taborečih, saj imajo ležišča dvignjena, pa tudi lla šotora so obložena z lesom tako, da tudi ob hujšem nalivu prebivalkam šotorov ni treba stopiti na mokra lla. Presenetila nas je tudi pripomba, da so skavtinje vzele s seboj higijeničarko-skavtinjo, ki pomaga pri manjših nezgodah, ki so v taboru itak neizogibne. Kdor pozna tabore se ne bo čudil, da smo se zanimali prav za zdravstveno stran tabora, saj je znano, da se vsled nepredvidnosti mladine marsikaj zagreši, kar ni vidno takoj, se pa čez leta pokaže in revmatizem ni zadnja posledica nepredvidnih tabornikov.

Skavtska organizacija je prav sigurno vzgojna in zaslužna organizacija na polju mladinskega udejstvovanja. Da se pri nas ni razširila v taki meri kot drugod, je zopet krivda naših ozkih razmer, zlasti pa nemogočih ministrskih odredb, ki se izvršujejo pri nas rigorozno, v ostalih delih države pa prav obratno. Zakaj ne bi smeli srednješolci delovati v nepolitični

stvarah gospodje, ki so že v letih in kakor je videti, se ne bodo še tako kmalu zganili kljub nemogočim — škandaloznim razmeram na naši srednji šoli. Starši izkoristijo, po kakem največkrat zelo puhlem predavanju, stik s profesorji s tem, da povprašajo po ocenah svojih otrok. Doma je nato pridiga ali pa prav žalostni nasveti. Le redkokdaj se govori na teh sestankih o seksualnih zadevah mladine in vendar je to važno, saj prav v gimnazijskih letih preživlja mladina pubertetno dobo. Koliko vzrokov neznanja, takozvane raztresenosti in tako dalje izvira prav iz dozorevajočega telesa? Toda vse to se pripisuje lenuharjanju in pohajkovanju za dekleti in obratno, kar se mora kaznovati po disciplinskih pravilih, a vendar je vse to naravno! Isto je seveda tudi s socijalnimi razmerami in vendar, kdo jih upošteva? Nihče! Prav nasprotno se dogaja. Evo primer: Dijak, ki je imel vnete oči zaradi slabe razsvetljave doma, je moral preslišati prav pikre radi obolelih oči. Očitalo se mu je, da kroka, nanj so letele sramotilne opazke vzgojitelja-profesorja, ki bi se jih moral sramovati pobalin, kaj šele učitelj. In vendar ni bilo nikogar v razredu, ki bi se temu uprl in zahteval kaznovanje profesorja.

Take obupne prilike vladajo na naši srednji šoli in prepričan sem, da jih tudi še več takih anket ne bo izboljšalo, če ne bodo zahtevali spremembe

Vsi vabljeni!

skupno starši s profesorji in učenci. Zlasti dijakom bi svetoval, da tudi oni priskočijo na pomoč z nasveti in kdo bolj pozna zahteve mladine kot sami!

Zato sodelujte v anketi starši, profesorji in dijaki!

bi se za študij odločili res le nadarjeni učenci, kar naj bi pa dokazali z ljudskošolskim izpričevalom in uspehom pri sprejemnem izpitu. Od učiteljsstva na gimnazijah bi pa potrebovali vsekakor več uvidevnosti. Vemo, da se pri predmetnem poučevanju in velikem številu učencev ni mogoče dovolj poglobiti v vsakega posameznega dijaka, večkrat pa je nujno potrebno in tudi pravično, da učitelj pogleda tudi v ozadje in poišče vzroke. Nazadnje je tudi dijak živo bitje z vsemi lastnostmi mladega človeka, ki zlasti trdo občuti neupoštevanje in krivico. Učiteljsvo bi ne smelo matematično določevati redov ampak predvsem dijaku tudi pomagati in poskusiti z vso voljo, da ga privede do uspehov. Za to nalogo je menda tudi postavljeno.

in obilna hrana neobhodno potrebna, kajti z nasprotnim bi dosegli prav obraten uspeh.

Ob takih in sličnih vprašanjih je potekel čas obiska. Prav nehoteno smo začeli razgovor tudi z nekom, ki kakor zglada še ne bo mogel tako hitro na taborenje — z našo kmečko mladino, ki se je zbirala okoli šotorov, gledala taboreče, se pogovarjala in jih poslušala. „Fantje ali bi tudi vi taborili?“, „Bi, seveda bi“. Pa smo jim svetovali to in ono. Toda s tem ne bo nič. Potrebno bo širokopotezno delo ne samo skavtskih organizacij, temveč tudi učiteljev. Z učenjem v šoli se kulturno delo učitelja še ne konča, toda praksa nam kaže, da učitelj porabi vsak prosti čas, da pobegne z vasi v mesto. S tem zgubi seveda stik z mladino. Dokler bo šlo tako, ne bo posebnega uspeha pri organizaciji skavtizma na deželi. Potrebna bo tudi vzgoja našega učiteljskega naraščaja za tako delo.

Slovo je bilo kratko, želeli smo jim mnogo uspeha pri organizaciji, mnogo zabave z upanjem, da pride naša mladina do besede, do samostojnega odločevanja v zadevah, ko gre za njen interes.

Gospoda, vedno so vas polna usta: „Mladina, ti si up, ti si naša nada“. Omogočite tej mladini, ki jo tako povzdiguje te nebo, z znatnimi podporami veselje in zabavo v prirodi in ne imejte pri tem strankarskih namenov! Le telesno in duševno zdrava samostojna mladina je naša nada!

M. T. J.

Antisemitizem v praksi

Čigava je Jugočeška?

Bančna hiša Pelschek & Co. iz Prage, ki vedri tudi v tekstilni tovarni Jugočeška d. d. v Kranju in ima tu odločilno, če ne izključno komando, je prodala praški Živnostenski banki večinski paket delnic Severno-češke premogokopne družbe v Mostecu; govori se o osemsto milijonih Kč (nad milijardo dinarjev), toda take številke običajno niso zanesljive, ker se o njih — tudi pri kupčijah med čistokrvnimi Nemci in umazanimi Judi — redno le šepeta in še to med štirimi očmi in za zaklenjenimi in zastraženimi vrati.

Pelschek-i so Judi, so pa v svojih podjetjih na severnem Češkem stalno favorizirali — tudi pred prevzemom oblasti po Hitlerju — Nemce in jim prvenstveno delili vse boljše službe; tako so še danes vsa dobro plačana mesta v rokah Nemcev, pa tudi pri sprejemanju navadnih delavcev so imeli Nemci vedno prednost. Živnostenska banka je v čeških narodnih rokah.

Po tej transakciji, ki se je izvršila pred dobrim tednom dni, je prišlo torej ogromno judovsko podjetje v nejudovske roke in ves hitlerjanski tisk je — glejte in strmitel! — vzdignil urnebesni vik in krik (seveda le v gospodarskem delu časopisja, ker bi sicer tudi slepci izpregledali) in protest je sledil protestu. Heinleinova SdP (Sudetendeutsche Partei) pa je izdala v tej zadevi proglas, katerega prinašamo po „Frankfurter Zeitung“, da nam ne bi zopet kdo podtaknil ljudske fronte ali pa celo komunistov.

Izjava SdP pravi: „V času, ko se v SdP zastopani sudetski Nemci oficijelno pogajajo z vlado glede nove ureditve narodnostnega stanja in zagotovitve nemških delovskih mest in nemške posesti, si pridobiva češki finančni kapital po obsežnih predpripravah in ob vidni podpori oblasti odločilen vpliv na nemškem delovnem trgu in v nemških podjetjih severne Češke. Ekspanzijske želje češkega finančnega kapitala pa niso samo gospodarskega značaja. Prihod češkega kapitala je vedno predstavljal predvsem pritisk na do tedaj nemški delovni trg . . . V ostalem priznava ves češki tisk narodno-politični pomen te transakcije.“

SdP bo torej že z ozirom na to, da je pri novem sindikatu udeležena banka, ki je navezana tudi na nemški trg, zahtevala praktično dejansko zagotovitev dosedanjega stanja i glede delovnih mest i glede zaključkov dobav. Dokler ne bo novi sindikat dal topoglednih obveznih zagotovil, toliko časa je prevzem katerihkoli mest v uprav-

Domache vesti

nem svetu tega sindikata nezdržljiv s članstvom pri sudetsko-nemški stranki ali pa celo tudi s pripadništvom k sudetskemu nemštvu.

V svrhu varstva nacionalnih, socialnih in gospodarskih interesov sudetskega nemštva poziva SdP vse nemško-zavedne delničarje temu novemu sindikatu pripadajočih severno-čeških premogokopnih družb, da prijavijo svoje delnice pri podružnicah Kreditnega zavoda za nemško industrijo in pri nemški Agrarni in industrijski banki v svrhu zastopanja njihovih interesov.

V Kranju SdP sicer še nima oblasti-venno priznane podružnice; ker se pa utegne zgoditi, da gospod Petschek proda tudi svojo kranjsko interesno sfero, smo radovedni, kdo bo v takem slučaju glasneje protestiral: judi ali hitlerjanci?

Stavka v opekarni „Opeka“

Delavstvo „Opeke“ je stopilo v stavko, ker si na drug miren način ni moglo priboriti izboljšanja delovnih pogojev in malenkostnega poviška plač. „Opeka“ je last Ljudske posojilnice v Ljubljani, v katere upravnem svetu se nahaja tudi naš preč. gosp. dekan Matija Škerbec.

O vzroku in poteku te stavke piše „Delavska pravica“, iz katere posnemamo:

„Da je bil predlog delavstva za zvišanje plač upravičen, to ni treba posebej dokazovati. Upravičenost ni bila utemeljena le zaradi porasta draginje, temveč tudi v naravi posla samega. Ker ni opekarna urejena najmodernejše, mora delavstvo težko delati. Svoje telesne sile v resnici izčrpava do skrajnosti... Podjetje je vse te okolnosti prešlo in odklonilo vsako, tudi najmanjšo povišanje plač. Zastopniki podjetja so trdili, da bi podjetje ne preneslo še tako malenkostnega zvišanja plač. Da bi se spor rešil mirno, je šlo delavstvo do skrajnosti in končno zahtevalo zvišanje plač le po 25 par na uro. Celoleten skupni efekt tega povišanja bi znašal okoli 25.000 din. Zastopniki podjetja so zlasti poudarjali, da nima lastnica podjetja, to je Ljudska posojilnica v Ljubljani, niti pravega interesa na obratovanju, češ da premalo nosi. Saj je znižala obresti od vloženega kapitala na 6%...“

Nastane vprašanje: Kaj je več: denar ali človek. Lastnici tovarne bi svetovali, da naj si nekoliko boljše ogleda svoje delavce. Mogla bi ugotoviti, da jih je velika večina slabo rejenih... Denar nima le iz splošno človeškega stališča socialno dolžnost ali pa bi jo vsaj moral imeti. Kdor se na njem brezobzirno drži, posebno pa na obrestih, ne dela socialno, še manj pa krščansko. Lastnici (Ljudski posojilnici v Ljubljani) je dobro znano prvotno stališče katoliške cerkve glede obrestih, ki jih je v celoti obojevala...

Kapitalisti smatrajo stavke za nekaj družabni zločin, za upor nasproli sebi in hite s profiukrepi, v prvi vrsti s tem, da začno delavstvu vračati delovne knjižice. Prav takih kapitalističnih sredstev se je poslužila tudi „Opeka“...

Toda delavstva ta profiukrep ni prav nič uplašil... Če je znalo garati in vzdržati težke napore leta in leta, bo vzdržalo tudi ta napad.

Prav ta boj mu je pokazal, kako so med seboj povezani s skupno usodo. Zato jih je notranje še bolj združil in okrepil. Zlasti jih je pa okrepila zavest, da se bore za pravično stvar, to je za malo večjo skorjico kruha. Ta boj je le znak današnje brezsrčne dobe in današnjih nečloveških razmer. Ta boj je še bolj odprl delavstvu oči, da je še bolj spoznalo, da je mogoče delavske razmere urejevati samo vzajemno, samo v delavski skupnosti.

To in še več je napisalo glasilo krščanskih socialcev gospodom okoli Ljudske posojilnice na glavo. Dvomimo pa, da bi te grenke in resnične besede kaj zalegle, kajti gre za denar! In pri denarju pozabijo „najbolj krščanski“ gospodje celo na znamenito papeško okrožnico „Quadragesimo anno...“, ki tako lepo opisuje in ponažuruje krščansko razmerje med podjetniki in delavci.

Češkoslovenska Beseda v Kranju priredi v nedeljo 31. t. m. svojo običajno „Narodno veselico“ na vrtu g. Križnarja v Stražišču. Začetek ob 3. uri popoldne. Sodeluje godba kranjskega Glasbenega društva. Cenjenemu občinstvu se za obilen obisk priporoča Češkoslovenska Beseda.

Jug. akademsko društvo v Kranju poziva tovariše, da se prijavijo do sobote 30. t. m. za udeležbo na narodnem taboru v Mariboru. Točnejše informacije dobite v društvenem lokalu. Odbor.

Zdravnik dr. Karol Petrič

šef Zdravstvenega doma v Kranju je nastopil svoj redni dopust do 15. avgusta.

Splošno privatno prakso

vrši v tem času vsak dan od 8.—12. ure popoldne in od 13.—15. ure popoldne. Kranj, Jenkova ulica 1

Narodni tabor v Mariboru se vrši v dneh 13. in 14. avgusta t. l. Dovoljena je četrtinska vožnja, tako da stane osební vlak tja in nazaj din 37'50, brzi pa din 58'50. Vse potrebne informacije kakor tudi taborne knjižice in znake dobite pri vseh društvih, dolžnost vseh zavednih Kranjcev pa je, da se tega tabora udeležite!

V pisarni skupnega združenja obrtnikov v Kranju se od 31. julija do 11. avgusta ne uraduje, razen na ponedeljek dne 1., petek dne 5. in ponedeljek dne 8. avgusta od 11.—12. ure. OPERNA PREDSTAVA „ANDRÉE CHENIER“ bo 4. avgusta v Trstu, kamor Vas popelje Putnik v udobnih avtobusih po nizki ceni. Informacije pri Putniku Kranj. Prijave do 2. avgusta 1938.

Svoji k svojim! Mariborska „Delavska politika“ poroča iz Kranja: „Naklonjenost“ delavskemu pokretu so zopet enkrat pokazali nekateri tukajšnji tovarnarji, trgovci in obrtniki. Ko sta „Vzajemnost“ (delavsko kulturno društvo v Kranju) in SGRJ (stavbinci) skupaj nabirala dobitke za srečolov za veselico, so nekateri trgovci in obrtniki nabiralce odslavljalí praznih rok. Neki veletrgovec, v čigar trgovini se zlasti ob sobotah gnete polno delavstva, pa je dal za dobitke otroške nogavice vredne 2 din. Ta dobitke je bil delavstvu kakor v posmeh, posebno če ga primerjamo z dobitki drugih trgovcev, ki so mnogo slabše situirani. To je dokaz, da nekateri gospodje poznajo delavstvo samo takrat, kadar prinese denar. Prošnje za dobitke so bile dostavljene tudi tukajšnjim tovarnam. Nekatero tovarno so se odzvale in poslale dobitke, nekatere pa sploh niso odgovorile in med te spadati največji tovarni pri nas „Jugobruna“ in „Jugočeška“. Prispevek daruje seveda vsak prostovoljno, mnenja pa smo, da zaslužijo predvsem delavska društva, da se jih upošteva, ker širijo izobrazbo med delavstvom. Kdor pa ima interes, da ostane delavstvo v temi, ta pa seveda le nerad kaj prispeva“. Izvajanja „Delavske politike“ podpisemo z obema rokama, obenem pa svetujemo vsem delavskim organizacijam in vsem delavcem, da si dodobra ogledajo ljudi, ki dosledno bojkotirajo vse delavske prireditve in poznajo delavca takrat, kadar ga ožemajo!

Hotel Stara pošta, Kranj

Vsak večer vrtni koncert s plesom! Žive postvri in raki se dobe stalno

Prav na rahlo smo zadnjič pohvalili naše občinske očete radi novega lesenega mostu čez Kokro in že smo slišali nekaj prav pikrih: „Kdaj ste pa presedljali?“, „A, vi ste tudi za kompromis!“, „Oliha vkup štriha!“ itd. Da ta slab vtis popravimo si dovolimo vprašati gospode očete, kdaj mislijo urediti prehod na ta novi most z mestne strani, ker ga „pacajo“ že pol leta in bi bil res že skrajni čas, da se vse to splanira: če pa so gospodje vezani na tempo, s kakršnim smo asfaltirali cesto od Jeprce do St. Vida, potem naj nam to povedo, da ne bo nepotrebnega spraševanja!

Putnikov paviljon je skoraj dogotovljen, ne zgloda pa tako, kakor bi moral in ne odgovarja temu, kar smo od našega Tujsko-prometnega društva pričakovali. Paviljon bi moral biti v okras okolici in celemu mestu, zapušča pa vtis, da je bil od nekdaj prestavljen in potem naslonjen na Gorjančevo hišo. Predvsem je portal mnogo prenizek; sosedni je, čeprav je bil zidan pred tridesetimi leti, najmanj 40 cm višji. Tudi zunanja severna stena nima nikake oblike in bo ostala pusta in zapuščena, pa če jo opremimo s še tako lepimi napismi. Ravno Putnikov paviljon bi moral predstavljati nekaj privlačnega, žal pa je baš nasprotno. Če smo dve leti in pol iskali pripraven prostor, potem tudi ne bi smeli zagrabiti kar za prvi načrt, ki nam je prišel pod roke!

Tako je prav. Kino v Narodnem domu predvaja pred pričetkom predstav in med odmori izključno slovensko reproducirano glasbo, v filmskih žurnalih pa črta vse hitlerjanske in fašistične parade. Posnemajmo!

Kaj pravite? V nekem tukajšnjem gostinskem obratu, ki reflektira in mnogo govori o tujskem prometu, mečejo pomije pa tudi druge odpadke enostavno kar pred vrata, kjer razširjajo v tej vročini neznosni smrad in privablajo kope muh k okusni pojedini. To ravnanje pač ni v skladu s sanitarno-higijenskim predpisi in tudi gotovo ne koristi v tujsko-prometnem oziru dobremu glasu Gorenjske, Kranja in — obrata samega!

CROBATH K R A N J

MODA ZA POLETJE

DELENI, SVILE, NOGAVICE, MOŠKO PERILO, KAMGARNI

Solidni vir za vsakogar!

Združenje trgovcev v Kranju je izdalo okrožnico, v kateri opozarja, da prejema pritožbe v pogledu obratovalnega časa v trgovinah v Kranju. Mnogi trgovci odpirajo predčasno, ali prodajajo preko opoldanskega počitka in celo pozno zvečer. Kakor vidimo iz okrožnice, velja v Kranju še vedno 10 urni delavnik, kar je v poletni vročini mnogo preveč, če pomislimo, da drže trgovci stalno tudi preko teh ur svoje pomožne osebe v trgovinah in tako večajo število brezposelnih pomočnikov. Malo več socialnega čuta bi moralo pokazati naše trgovstvo, recimo sedaj na ta način, da odpira stalno v poletnem času trgovine šele ob tretji uri popoldne in tako nudi svojim nastavljenecem ob opoldanskem odmoru priliko za kratko kopanje. Dotične, ki kljub 10 urnemu delavniku zlorabljuje svoje nastavljenec še preko tega časa, pa bi morala oblast občutno kaznovati in tako preprečiti to izrabljanje, ki je le posledica prevleke ponudbe na delovnem trgu!

Cirkus. Med novo šolo in starim pokopališčem se je naselil pretečeni teden cirkus, ki ga Kranjci pa tudi okoličani prav pridno posejajo. Ne zavidamo dobrega obiska našim potujočim umetnikom, mislimo pa, da baš na ta prostor cirkus ne spada in da je dovolj pripravnejših za take umetnike na razpolago: recimo kar v mestu pred... no, kraj bomo povedali šele v prihodnji številki, čeprav je res, da imamo že sami v Kranju dovolj umetnikov na razpolago pa tudi cirkus, le s to razliko, da šotorov še nismo postavili!

BERITE „SOBOTO“

Za otrokovo čast. V zadevi smo dobili precej ustmenih pojasnil in tudi dopisov, katerih pa ne mislimo objavljati — ne morebiti iz strahu pred tožbami ali novimi denuncijami, katerih smo že vajeni — ampak vsled tega, ker je stvar jasna vsakomur — razen dvema gospodoma!

Nagradno tekmovanje jugoslovenskih harmonikarjev na ljubljanskem velesjemu bo letos na nedeljo, dne 11. septembra. Tekmovalo se bo v sedmih skupinah: Diatonična harmonika, kromatična harmonika, mladinsko tekmovanje za tekmovalce do 10 leta starosti na diatonični ali kromatični harmoniki. Profesionalni, proizvajalci in trgovci harmonik. Ansambli. Tekmovanje za prehodni pokal na diatonični in kromatični harmoniki in naslov državnega prvaka za l. 1938-39. Posebna skupina za one igralce, ki so na dosedanjih tekmovanjih že prejeli kako nagrado. Prijavni rok je zaključen s 1. septembrom t. l. Prijave sprejema urad ljubljanskega velesjema, ki pošlje na željo vsa lostvarna navodila brezplačno.

STRUZEVO

V Struževem bo v nedeljo vsakoletno vaško žeganje. Tega dne se vrši pri Slavcu ljudska veselica. Pri strelišču je lepa dolga plaža, na kateri je vsak dan obilo kopalcev, ob nedeljah pa je vse polno kopalcev na obeh straneh Save. Kdor ljubi sonce, zrak in vodo, naj obišče prijazno Struževo!

SENCUR

Gasilska četa priredi v nedeljo, 31. julija ob 3. uri popoldne na vrtu g. Franceta Okorna veliko veselico, pri kateri sodeluje domača godba in bo preskrbljeno tudi za dobro zabavo ter jedačo in pijačo. Vstopnine ni! V slučaju slabega vremena se veselica preloži na 7. avgusta

SKOFJA LOKA

I. planinski polk praznuje tudi letos svojo slavo dne 1. avgusta, to je ob sedmi obletnici svojega formiranja. Bogoslužje in rezanje kolača bo ob 10. uri dop. v vojašnici Kralja Petra II., popoldne ob treh pa bo vojaški nastop s peštrim sporedom in vojaška zabava, ki je dostopna tudi širši javnosti.

LJUBNO

Zlet radovljiškega sokolskega okrožja v Ljubnem je nad vse lepo uspel. Že z jutranjimi vlaki so začeli prihajati sokolski gostje, popoldne so se mnogi pripeljali z avtobusi, iz bližnje okolice so prišli peš. Prostor pred sokolskim domom v Ljubnem je bil veliko premajhen, da bi mogel sprejeti vse udeležence. Izpred doma je ob 4. popoldne krenila povorka skozi vas, ki je bila vsa v zastavah. Sprevod je šel med špalirjem občinstva in se je v bližini gasilnega doma obrnil nazaj na letno telovadišče, kjer so nastopili vsi oddelki z največjim uspehom. Po telovadbi se je razvila prijetna zabava ob zvokih godbe sokola Tabor iz Ljubljane. S to prireditvijo si je ljubinski sokol postavil tako trden temelj, da ga ne more nihče več porušiti. Ne smemo pa pozabiti, da je vse ogromno delo, ki je bilo s prireditvijo v zvezi, stalo v glavnem na ramenih našega vzornega in marljivega staroste br. Golmajerja Silvestra, ki že od ustanovitve društva skrbno in požrtvovalno vodi z velikim uspehom vse posle pri tej mladi organizaciji. Mi mu k uspehom častitamo, enako tudi vsem bratom in sestram članicam v Ljubnem. Naprej in navzgor po tej poti!

BLED

Uprava Park-hotela je prepovedala vstop v park okrog Kazine in na teraso kavarne; vstop je dovoljen le domačim gostom. Tak ukrep gotovo ni v korist tujskega prometa, ker so to najlepše razgledne točke Bleda. Sreča, da sta Grad in jezero sedaj banovinska, sicer bi tudi tja kmalu obesili table: Vstop prepovedan; samo za domače goste!

Kopanje je za Blejce tudi poleti draga stvar. Kar na prostem se ne smeš kopal, v kopališču pa stane za domačine din 5'50. Če ne drugi, bi bila občina poklicana, da za domače doseže ceno 1 ali 2 dinarjev za osebo. Uslužbenci vseh hotelov pa bi morali imeti prosto kopanje dva do trikrat na teden: taka je namreč navada v vseh kopališčih.

V nedeljo ob 17. uri
S. K. Reka : S. K. Kranj

GORJE pri BLEDU

Gasilska četa Gorje pri Bledu priredi 7. avgusta v prostorih Sokolskega doma tombolo s prav lepimi dobitki (sobna oprava, žensko in moško kolo itd.). — Po tomboli se vrši prosta zabava s plesom. Ker je čisti dobiček namenjen izpopolnitvi gasil. orodja, se priporoča društvu za čim večji obisk. Tablice so po 2 dinarja tako da vsak za mal denar pride lahko do lepega dobilka.

Naša zunanja trgovina

V prvi polovici letošnjega leta smo izvozili iz naše države za 2287 milijonov blaga, dočim smo v istem razdobju leta 1937 prodali v inozemstvo za 2820 milijonov dinarjev. Naš izvoz se je torej zmanjšal v enem letu za 433 milj. dinarjev.

Uvozili pa smo v prvem polletju leta 1938. za 2645 milijonov, v prvem polletju l. 1937. za 2410 milj. dinarjev, tako, da se je naš uvoz v prvih šestih mesecih povečal za 225 milj. dinarjev.

Naša trgovska bilanca je torej v prvih šestih mesecih tekočega leta pasivna za 258 milijonov dinarjev, dočim je bila v istem razdobju lanskega leta aktivna za preko 400 milj. dinarjev.

To pasivnost naše trgovine z inozemstvom komentira zagrebški „Jug. Lloyd“ z navedbo, da je predvsem padel izvoz pšenice, lesa in živine, prav znatno pa narasel naš uvoz industrijskih strojev, kar bo najbrže — če pregledamo druga dejstva — odgovarjalo resnici!

Tiskarna „Sava“ d. d. Kranj

Knjigarna — Knjigovoznica — Štampiljke
Zaloga vseh tiskarskih potrebščin

KUPUJTE PRI TVRDKAH,
KI INSERIRAJO
V „SOBOTI!“

ČATEŠKE TOPLICE

najbolj vroči radioaktivni (59° C) vrelci v dravski banovini

pošta Brežice ob Savi
postaja Brežice in Dobova

Zdravijo se z neprekosljivim uspehom bolezn: visoki krvni pritisk, revmatizem sklepov in mišičevja, vnetja, protin, nevralgično trganje ter predvsem išias, nevrastenija, zastarele poškodbe kosti in sklepov, ohromelost, kronični ekzudati in vnetja, ženske bolezni itd.

Rekonvalescenti, slabotni in slabokrvni najdejo tu svoje izgubljeno zdravje.

Prospekte razpošilja uprava Čateških toplic pošta Brežice, ter se priporoča in daje na znanje cenjenim gostom, da je preuredila restavracijo in jo priporoča radi izvrstne in čiste kuhinje.

ZAČETEK SEZONE 1. MAJA

V PRED- IN POSEZONI ZNATNI POPUSTI

Inserirajte v „Soboti“

Stavbno steklarstvo COLNAR-KRANJ
porcelan-šipe-steklenina

MALI OGLASI

Vsaka beseda Din 1.—; Iskanje služb in mali oglasi soc. značaja vsaka beseda 50 para; prve tri besede debeleje tiskane. Uprava „Sobote“ Kranj, Bleiweisova /

Posojila brez porokov Opremljeno sobo

dajemo državnim in samoupravnim uradnikom in upokojencem. Pišite upravi pod: „Amortizacijska“.

z dvema posteljama, zračno, v mestu iščem za 15. avgusta. Ponudbe na Kokolj, hotel „Stara pošta“.

Več lepo ležečih parcel

v najbližji okolici Kranja, primerne za stanovanjske hiše ali pa tudi za večje podjetje se po ugodni ceni odproda. Vprašati v gostilni Benedik Franc, Stražišče.

Gospodična

vajena pisarniških del, ekspedita in trgovine, se takoj sprejme. Ponudbe na upravo „Sobote“ pod „Pridna in poštena“.

Kdor preživi svoj dopust

V DALMACIJI

bo najboljšje postrežen

V PENSIONU

„BALKAN“

V CAVTATU

PRI DUBROVNIKU

Celodnevna oskrba od 45— do 65— din

Vodstvo, kuhinja in vsa postrežba v

SLOVENSkih ROKAH!

PODLISTEK

Kranjc Miško:

Ilirija reče:
Napoleon vstan'!

Daleč je že tisto pomladno jutro. Naši kmetje so odhajali na njive, pipe so jim visele v ustih, kakor vedno, pljuvali so po cesti kadeč dinarski tobak, v zraku so cvrčale lastovke, ki so se nedavno vrnile, prvo drevje je cvetelo pred hišami, nad nami je viselo pomladno nebo, jaz pa sem poslušal radio in potem sem si dejal:

„Avstrije ni več“.

Potrt sem sporočil to novico vsej hiši. Nekateri pri hiši, ki se več ali manj bavijo s politiko, so se zamislili, mati pa je delala mirno dalje, samo čez čas je vprašala tudi ona:

„Ali zdaj več ne bo saharina in kresilnih kamnov?“

„Bo, menda bo še“, sem ji odvrnil.

Za njo je Avstrija pomenila državo, kjer si poceni sladkajo kavo z nekoliko zoprnim sladilom in prižigajo s cenjenimi kresilniki, kar prenašajo naši ljudje preko meje in tu prodajajo: saharin za dinar deset do enajst zrn, kresilne kamne pa za dinar štiri do šest. V Avstrijo je hodil tudi moj pokojni brat in se prehladil nekje ob Kučnici. Mi pa smo se bali, da mu ne bi odvzeli tisto malo premoženja ki smo ga premogli in mu ga izročili, da da bi kaj prislužil, kajti življenje je več ali manj povsod težko, zlasti pri revnih ljudeh.

Kaj več pa ta Avstrija ni pomenila za mojo mater. Njen zemljevid je bil majhen: obsegal je vse predele sveta, kjer reven človek lahko kaj prisluži. Tako je poimensko poznala Ameriko, Francijo, Nemčijo in še nekaj drugih držav. Sama pa je prehodila v mladih letih Slavonijo do Osjeka, Zagorje, Banat, del Štajerske, to pa je bilo tudi vse, drugo pa je tonelo v megli ali pa v brezbrezjem morju; važno ni bilo, ker se ni dalo nikjer nič prislužiti. Duhovno pa ni bila vezana ne na Avstrijo ne na Madžarsko, čeprav je v slednje okrilju preživela svojo mla-

dost in boljša leta. Jezika ni razumela.

Kmetje so tisti dan in še nekaj naslednjih delali mirno dalje, dokler naposled tudi oni niso zvedeli za veliko dejstvo. Potem pa so nekateri prišli k meni in me vprašali:

„Ali je res?“

Bilo je res in se ni dalo tajiti.

„Hvala Bogu“, so rekli, pomežiknili, dalje pa niso hoteli govoriti. Toda videl sem, da verujejo: Na meji čakajo vlaki natovorjeni z obilnim kruhom, z denarjem, s službami za naše ljudi, s pravico in z mnogočem, česar pogrešajo. Treba je samo reči: Vlaki naprej in že je vse to tu!

Priznati je treba: stvar nas je več ali manj dirnila. Mnogo nas je bilo tiste dni poparjenih. Kako prijetno, mirno zaledje je bila dobrodušna Avstrija ne glede na vse njene notranje homatije; toda v Avstriji so rahlo še verovali v demokracijo, čeprav je dejanski ni bilo nikjer.

Bili so pa še drugačne vrste ljudje: mnogo jih je bilo, ki so bili duhovno vezani na njo. Avstrija je imela na sebi nekaj stare patine, kažoč, da je iz dobre kovine. Nekje je preživljal dolg odmor mladi Oto Habsburški in čakal, da se pripelje na Dunaj in morda še v Budapešt. Avstrija sama ni bila sicer prevelika, zato pa so bile nekje kronske dežele, do katerih je imel svojo veliko pravico, ki so mu jo nekateri tudi pri nas priznavali. Dvajset let je bilo dovolj prilike, da so sprevideli, kako je na svetu. Povsod so uganjali kakšne nevarne eksperimente, če že niso delovni ljudje sami poskušali posegati po oblasti, v Avstriji pa so živeli dalje grofje, baroni, bogataši, povedali so nekoč delavcem, kaj je njihova pravica in dolžnost, in od tistih dob je bil več ali manj mir. Obetal se je staro prijetno zatišje, zaprto v kancelarije, kjer so po stenah narisani veliki, čednostni paragrafi, in kjer se po kraljevem dvoru ali kjer že koli sprehaja dobrodušni cesar, skrbeč za svoje mnoge narode po očetovsko, in po Praterju vojni invalidi ženejo lajno. To mirno vzdušje diha joč iz sebe dolga stoletja je našlo še

vedno mnogo ljudi, vse pa je bilo pomešano z mogočnim zvonjenjem iz svetostefanske cerkve.

Dobra je bila predvojna Avstrija. Odeta v purpur, odpočivajoč si na robu Alp, se je ozirala po svoji pestri državi, kjer so se klanjali narodi globoko in ponižno, pošiljali deputacije na dvor. Toda Avstrija je imela svojo veliko idejo, ki jo je žal svetovna vojna vrgla v koš. Dvajset let po vojni pa je začela ideja spet vstajati, zato, ker ideja ne more tako enostavno umreti, in ljudje pri nas so sanjali o tej ideji.

Tisto nesrečno pomladno jutro je prineslo smrt tem velikim in lepim koncepcijam in sanjam, zazdelo se je, da bo tudi na to staro dobro Avstrijo padla obdolžitev „grdih pregreh“, in bodo zapirali dobre plemenite ljudi.

Kam si zdrvela, Avstrija?

Toda kakor v vseh deželah, kjer se ljudje bavijo z nemogočimi koncepcijami, je tudi pri nas bilo še mnogo več ljudi z novimi načrti, kakor onih, ki so sanjali o stari dobri Avstriji in po tistem prepevali:

„Kje, Avstrija moja, domovje je tvoje?“

Ali ni morda konec te nesrečne dobrodušne Avstrije v zvezi z novo veliko Ilirijo? so mislili ljudje z novimi načrti.

Nekoč je prišel Napoleon in rekel: „Pa ustvarimo Ilirijo!“ In res so jo ustvarili. Pripeljal se je v Ljubljano in se skozi okno nasmihal Ljubljancanom. Ilirija pa je propadla, ko so se zdramili prvi Ilirci. Tudi Napoleon je padel, samo Ilirci so ostali. In kakor Madžarska kot kraljevina nima kralja, tako je živela Ilirija brez Napoleona.

Že dolga stoletja drami srca dobrih Kranjcev kralj Matjaž, ko se sam noče predramiti. Vse kar so dobri Kranjci ohranili iz prejšnjih stoletij globoko v srcu, niso kmečki puntli, ki so resda prinesli samo gorje, temveč sen o Matjaževem kraljevanju. Matjaž je sen, ideja, s katero se je nekoč odel dobri Franc Jožef, s katero bi se moral odeli tudi Oto, in s katero se bo zdaj odel nekdo drugi.

„Zhudi se kralj Matjaž!“

Razmaknila se bo gora in kralj Matjaž bo primarširal s svojo vojsko, gladeč si svoje brke, na gosposvetem polju na starem prestolu bo ustoličen in bo vladal nad prostranim svetom, modro in pametno, in mi bomo zadovoljni. Ah, kako malo si želimo! Prijetna senca mogočnega veličastja nam bo nevajenim vsakršne borbe dovolj. Kaj bi si ubijali glavo s kakršnimikoli realnimi koncepti.

„Pridi kralj Matjaž!“

Kralj Matjaž nosi seboj velike načrte, nosi seboj pravico, moč, vse kar si lahko ljudje žele in česar danes ni.

Odkar je Napoleon ustvaril Ilirijo in se je s tem misel na Matjažev kraljevanje prebudila, to več ni zamrlo.

Ideja kralja Matjaža se je pomešala z Napoleonom in se zdaj meša z novimi osebami, ki naj prinese srečo, mir, pravico nam vsem. Naveličanost stoletij leži nad nami, ki smo vajeni mirnega brezskrbnega življenja, ko se nekdo po očetovsko briga za nas.

Uradniki po kanclijah si žele tega, učitelji, dobri profesorji, mladina se že oblači v nova, praznična oblačila, da pojde nasproti! Tudi dekleta so že oblečena, da bodo dvigala roke in pozdravljala:

„Pozdravljen, kralj Matjaž!“

„Pozdravljen Napoleon!“

Samo moja mati se boji, če poslej ne bo saharina; moj Bog, vse, kar si človek lahko še želi v starih letih, je sladek čaj in dobra kava. Čaj in kava ima ona tako strašno rada. Večjih načrtov pa ona nima: nekoč je hodila ona delat v Slavonijo, še dalje od Osjeka; če bi bila zdaj mlada, bi šla v Francijo, ali Nemčijo, tako pa samo posluša o teh novih predelih sveta. Avstrija pa za njo ni pomenila ničesar, razen kraja, kamor je hodil njen sin po saharin, žveplenke in kresalnike ter kresalne kamne.

Ako pa bo vse to ostalo, tedaj ne žaluje po Avstriji. Ona ne pozna pravljice o kralju Matjažu, ne o Napoleonu in tudi ne novejših pravljic, pač pa ve, da je treba v življenju mnogo garati. In zato ne misli na vlake, ki čakajo na meji.